

Börtönében megőrült Lenkey, a 14. aradi vértanú

Molnár Pál Márton

Az 1848/49-es forradalom és szabadságharc névtelen hőseiről, valamint az aradi tizenhármakról emlékeznek meg október 6-án megyeszerte. A történetírás egy 14. vértanú, Lenkey János dicső tetteit is feljegyezte. Ő volt az, aki huszáraival Csabán is feltűnt, látogatásának immáron tábla állít emléket.

– Csabát az 1848. évi szabadságharc megkímélte a nagyobb megrázkódtatásoktól, a harcok elkerülték a mezővárost — mesélte hírportálunknak Gécs Béla tipográfus, helytörténeti kutató. Mint fogalmazott, a békés, szelíd természetű csabai nép idegenkedett a katonáskodástól, kiváltképp a háborútól. Az első nemzetőri mozgósítás alkalmával – 1848 júniusában – 1700, fegyverforgatásra alkalmas férfit írtak össze a településen, majd 558 csabai el is indult vasvillával és kiegyenesített kaszával a makói gyülekezőtáborba.

Szomorúság és nagy sírás-rívás volt, amikor július 3-án újabb csatlakozóként Szombathelyi Antal első alispán vezérlete alatt Csabáról harangzúgás közepette elindult 2000 megyebeli nemzetőr. A csapat három hét elteltével, anélkül, hogy ellenséget láttak volna, sértetlenül hazaérkezett. A következő csabai 2000 fős különítménynek is kedvezett a szerencse. Vidovszky János és Szucsu Mózes kapitányokkal indult Haan Lajos tábori lelkész is a nagybecskereki gyülekezőtáborba, ahonnét három heti távollét után ők is vérveszteség nélkül tértek vissza. A történelmi könyvek szerint tehát a sors kegyes volt a mezővároshoz, emberáldozat nélkül élte túl a település a szabadságharc vérzivataros időszakát.

Az 1848-as forradalom és szabadságharc eseményei Csabától távol zajlottak, s úgy tudtuk, a dicső időkről a város nem őriz történelmi emlékeket. Egy 1937-ben felfedett történet azonban a szabadságharc legendás Lenkey-huszáraival kapcsolatos, akik Csabán át vonultak a délvidéki harctérre. A história Koricsánszky Lajos csabai jegyző (1848) emlékkönyvéből való. Lenkey János huszárszázados és Fiath Pompeius honvéd hadnagy, a szabadságharc két dicsőséges hőisének aláírása akkor került az emlékkönyvbe, amikor századukkal 1848 nyarán Békéscsabán átvonultak, és egy éjszakára Koricsánszky Lajos jegyző otthonában szálltak meg. A jegyző háza az evangélikus nagytemplom mellett volt, ott, ahol 1899-től a gimnázium épülete áll.

Külön történet – de ez teszi teljessé a két honvédtiszt és a katonák csabai tartózkodását – a század kalandos szökése. A Galíciában állomásozó Württemberg-ezredben szolgáló magyar huszárok a pesti forradalom hírére május 23-án megszöktek és hazaindultak. Lenkeyt küldték az önkényesen eltávozottak után, ő azonban csatlakozott hozzájuk; átvette a parancsnokságot, és a 130 fős csapat a Kárpátokon keresztül elindult haza. Az aprócska sereg rettenthetetlen bátorsággal, az ellenségtől körülvéve, járhatatlan, vadregényes utakon, éjjel-nappal nehéz körülmények közepette, nyolcnapos bujdoklás után jutott el Magyarországra. Példájukra megindult az idegenben szolgáló magyar katonák szökése, „toronyiránt”, amerre a hazát sejtették.

A Lenkey-huszárok Csabán egy éjszakai pihenés után vonultak az alvidékre, ahol hősiiesen küzdöttek, és váltak a hazaszeretet jelképévé. „Büntetésként” – melyet az osztrákok szorgalmaztak szökésük miatt – kapták ezt a feladatot a magyar kormánytól.

Fiath Pompeius az egyik első hősi halottja volt a szabadságharcnak. A 39 éves Lenkeyt saját kezével írott okmányban nevezte ki tábornokká Kossuth Lajos. A szabadságharc leverése után a főtitest Világosnál került osztrák fogságba. Csak azért nem ítélték bitóhalálra, mert a zilált idegzetű férfi a börtönben megőrült. 1850. február 9-én testi és szellemi roncsként távozott az élők sorából. Helyét a 14. vértanú tábornokként jelöli a történetírás.

Emléktáblát állítottak

– A helytörténeti kollégium ülésén tavaly kezdeményeztem, hogy táblával emlékeztessük az utókort Lenkey csabai tartózkodására. Ezáltal Békéscsaba is látható őrzője lesz a szabadságharcnak – tudtuk meg Gécs Bélától. Elképzelése nyitott kapukat döngtetett, a város támogatta felvetését. Az emléktáblát pénteken avatták fel, Koricsánszky egykori otthonánál, a jelenkorban a gimnáziumnak helyet adó épületnél. A rendezvényen Szarvas Péter polgármester, Kiss Tibor alpolgármester és Köveskúti Péter, a békéscsabai evangélikus gimnázium igazgatója koszorúzott. Harangozó Imre néprajzkutató pedig Lenkey kalandos életét és tragikus halálának részleteit osztotta meg a hallgatósággal. Mesélt egyebek közt arról, hogy Lenkey volt az, aki befogadta századába a kor hírhedt betyárját, Rózsa Sándort és százötven legényét, majd vállt vállnak vetve harcoltak hosszú hónapokon át.

Gécs Béla tipográfus, helytörténeti kutató, Szarvas Péter polgármester, Kiss Tibor alpolgármester